

Warszawa 9 stycznia 2004 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

RPO-434183-XI/03/EC

00-090 Warszawa Tel. centr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Pan dr Grzegorz Kurczuk
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie dziękuję za wyjaśnienia w skierowanej do Pana Ministra sprawie niezgodnego z prawem umieszczania nieletnich w policyjnych izbach dziecka „w oczekiwaniu na placówkę docelową”. Z odpowiedzi z dnia 27 listopada ub.r. (DSP.V.076/51/03) podpisanej przez Panią Ewę Waszkiewicz, zastępcę dyrektora Departamentu Sądów Powszechnych wynika, iż uwaga urzędników Ministerstwa Sprawiedliwości koncentruje się przede wszystkim na zapewnieniu nieletnim miejsc pełnej izolacji. Niezgodne z prawem umieszczanie nieletnich w policyjnych izbach dziecka wytłumaczono trudnościami w zapewnieniu odpowiedniej liczby miejsc w schroniskach i zakładach poprawczych dla nieletnich.

Pragnę zatem przypomnieć, że orzeczenie o pozbawieniu wolności dotyczy wartości konstytucyjnej - prawa do wolności osobistej, jednego z fundamentalnych praw człowieka. Zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie - warto zatem zauważyć, iż ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich nie przewiduje pobytu nieletniego w pid na podstawie orzeczenia: "umieścić w pid na czas oczekiwania na placówkę docelową".

Przepis art. 41 ust. 3 Konstytucji ustanawia natomiast dodatkowe gwarancje wolności osobistej na wypadek zatrzymania w związku z podejrzeniem popełnienia czynu zabronionego przez prawo. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu (w sumie 72 godziny od zatrzymania) nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich standard ten, rzecz jasna, uwzględnia (art. 40 § 6 pkt 4).

W przesłanej Rzecznikowi odpowiedzi nie ustosunkowano się w ogóle do zarzutu naruszania przepisów ustawy. Pozbawienie nieletniego wolności musi być zgodne z obowiązującymi standardami - ma być stosowane jako środek szczególny i na czas absolutnie niezbędny:

- po pierwsze, nie wszyscy przetrzymywani w pid nieletni mają orzeczenie sądu o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich czy zakładzie poprawczym. Niektórzy oczekują na młodzieżowe ośrodki wychowawcze, jak wynika z innej odpowiedzi udzielonej również przez Sędzię Ewę Waszkiewicz - s. 13 (pismo nr DSP.V.076/26/03). Nieletni oczekujący w pid na umieszczenie w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych - placówkach typu otwartego - przebywają w pid nielegalnie. Zgodnie z art. 41 ust. 5 każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania.

- po drugie - także ci nieletni, którzy docelowo mają znaleźć się w zakładzie poprawczym nie mają możliwości realizacji przysługujących im praw, w tym m.in. prawa do nauki i resocjalizacji czy kontaktów z bliskimi. Inny jest status wychowanka zakładu poprawczego i inny przebywającego w policyjnej izbie dziecka, placówce niedostosowanej do długotrwałego pobytu nieletnich, nie mówiąc o regulaminie i warunkach pobytu. Przedłużający się bezzasadnie pobyt w pid opóźnia proces resocjalizacji - w świetle art. 86 §2 upn nieletni ma prawo ubiegać się o warunkowe zwolnienie po 6 miesiącach pobytu w zakładzie poprawczym; ma prawo do ubiegania się o umieszczenie poza zakładem (art. 90 § 1 upn), ma też prawo ubiegać się o przeniesienie do zakładu o lżejszym reżimie - półotwartego czy otwartego; prawo do przepustek itd.

Na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy o R.P.O. z dnia 15 lipca 1987 r. (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147), z uwagi na charakter wskazywanych w wystąpieniach kwestii zwracam się do Pana Ministra o pilne podjęcie działań, które doprowadzą do respektowania obowiązującego prawa. Brak miejsc w placówkach resocjalizacyjnych nie może być usprawiedliwieniem łamania praw nieletnich.

Z wyrazami szacunku

/-/